

Lina INČIURAITĖ-NOREIKIENĖ

*Vilniaus universitetas***HIBRIDINIŲ VEDINIŲ IR SKOLINIŲ KONKURENCIJA¹**

Competition between hybrid derivatives and borrowings

Anotacija. Šiame straipsnyje pristatomi hibridinių ir koreliacinių vedinių bei skolinių konkurencijos modeliai, aptariama jų daryba ir vartosenos dažnis remiantis *Dabartinės lietuvių kalbos tekstynu*. Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad konkuruoja: 1) hibridiniai priesagų vediniai (*debatuo-toj-as, -a / debat-inink-as, -ė*), 2) hibridiniai ir koreliaciniai priesagų vediniai (*legion-inink-as, -ė / legion-ier-ius, -ė*), 3) hibridiniai priesagų vediniai ir skoliniai (*akrobat-inink-as, -ė / akrobat-as, -ė*). Konkuruojantys hibridiniai ir koreliaciniai priesagų vediniai gali priklausyti tiek tai pačiai, tiek skirtingoms darybos kategorijoms. Jie taip pat gali būti padaryti iš tų pačių arba skirtingų pamatinių žodžių. Tarp konkuruojančių žodžių matyti didelis dažnio skirtumas, kai vienas konkuruojančios poros narys yra įsigalėjęs, plg. konkurenciją tarp hibridinių vedinių (*debatuotojas, -a × 119 / debatininkas, -ė × 5*), hibridinių ir koreliacinių vedinių (*propagandininkas, -ė × 58 / propagandistas, -ė × 152*), hibridinių vedinių ir skolinių (*akrobatininkas, -ė × 2 / akrobatas, -ė × 289*). Toks pats dažnis matyti tarp skirtingų priesagų hibridinių vedinių (*sabotuotojas, -a × 16*) / *sabotažininkas, -ė × 16*).

Raktažodžiai: lietuvių kalba; konkurencija; hibridiniai vediniai; koreliaciniai vediniai; priesagų vediniai; skoliniai; darybinė priesaga; adaptacinė priesaga; vartosenos dažnis.

Abstract. This article introduces the patterns of competing hybrid and correlative derivatives and borrowings, discusses their formation and frequency of use based on the data extracted from the *Corpus of the Contemporary Lithuanian Language*. The research has revealed that competition occurs between 1) hybrid suffixed derivatives (*debatuo-toj-as, -a / debat-inink-as, -ė* ‘debater’), 2) hybrid and correlative suffixed derivatives (*legion-inink-as, -ė / legion-ier-ius, -ė* ‘legionnaire’), 3) hybrid suffixed derivatives and borrowings (*akrobat-inink-as, -ė / akrobat-as, -ė* ‘acrobat’). Competing nouns can belong either to the same or distinct derivational category. They can also be derived either from the same or different base words. A large difference in the frequency of use can be seen in the hybrid derivatives (*debatuotojas,*

¹ Straipsnis parengtas vykdant projektą, bendrai finansuotą iš Europos socialinio fondo lėšų (projekto Nr. 09.3.3-LMT-K-712-23-0106) pagal dotacijos sutartį su Lietuvos mokslo taryba (LMTLT).

-a ×119 / *debatininkas*, -ė ×5 ‘debater’), in the hybrid and correlative derivatives (*propagandininkas*, -ė ×58 / *propagandistas*, -ė ×152 ‘propagandist’), in the hybrid derivatives and borrowings (*akrobatininkas*, -ė ×2 / *akrobatas*, -ė ×289 ‘acrobat’). The same frequency of use can be seen in the hybrid derivatives with different suffixes (*sabotuotojas*, -a ×16 / *sabotažininkas*, -ė ×16 ‘saboteur’).

Keywords: Lithuanian; competition; hybrid derivatives; correlative derivatives; suffixed derivatives; borrowings; derivational suffix; adaptational suffix; frequency of use.

Įvadas

Tyrimo **tikslas** – nustatyti konkuruojančius hibridinių ir koreliacinių vedinių bei skolinių modelius, aptarti jų darybą ir vartosenos dažnį remiantis *Dabartinės lietuvių kalbos tekstynu*. Hibridiniais vediniais laikomi žodžiai, turintys skolintą pamatinį žodį ir indigenią priesagą, pvz., *kultūr-inink-as*, -ė ←² *kultūr-a*. Skiriamos dvi materialijų skolinių kategorijos: 1) skoliniai, kalboje funkcionuojantys kaip paprastieji žodžiai, pvz., *archyv-as*, *kultūr-a*, 2) skoliniai, kalboje funkcionuojantys kaip vediniai, atsiradę dėl darybinių santykių, susidariusių su skolintais bendrašakniais žodžiais, pvz., *afer-ist-as*, -ė ← *afer-a*. Pastarieji skoliniai vadinami koreliaciniais vediniais (plačiau apie juos žr. Urbutis 2009, 292–293, plg. Marchand 1969, 218–219; apie iš kitų kalbų skolintus žodžius, kurie vėliau gali būti analizuojami kaip turintys afiksą, dar žr. Bauer 2006, 183).

Tyrimo medžiagą sudaro hibridiniai ir koreliaciniai priesagų vediniai bei paprastieji materialūs skoliniai, rinkti iš *Dabartinės lietuvių kalbos tekstyno* (DLKT), kompiuterinio *Tarptautinių žodžių žodyno* „Interleksis“ (TŽŽ_e), interneto vartosenos. Pirmiausia peržiūrėtas „Interleksis“, ten pasižymėtos atitinkamos poros, po to jų vartoseną tikrinta DLKT ir kituose šaltiniuose. Iš viso rastos 88 poros konkuruojančių hibridinių ir koreliacinių vedinių bei skolinių. Hibridiniams ir koreliaciniams vediniams taikyta sinchroninė darybinė žodžių analizė, nuosekliai išdėstyta Vinco Urbutio (2009). Taip pat naudoti aprašomasis ir lyginamasis tyrimo metodai. Konkuruojančių vedinių vartosenos dažnis pateikiamas remiantis DLKT.

Straipsnis pradedamas *konkurencijos* sąvokos apibrėžimu, trumpai pristatomi naujausi su šia tema susiję tyrimai. Toliau aptariami konkuruojančių hibridinių ir koreliacinių vedinių bei skolinių modeliai, nagrinėjama konkuruojančių žodžių daryba, pateikiamas konkuruojančių daiktavardžių vartosenos dažnis.

---

² Paprastoji rodyklė žymi darybos ryšį tarp hibridinio vedinio ir pamatinio žodžio.

1. Sąvokos apibrėžimas

Prieš apibrėžiant sąvoką verta atkreipti dėmesį, kaip konkurencija yra suvokiama evoliucinėje biologijoje³, nes konkuruojančių rūšių santykiai ekosistemoje, rodos, turi daug panašumų su hibridinių ir koreliacinių vedinių bei skolinių konkurencija dabartinėje lietuvių kalboje. Skiriant konkuruojančius hibridinių ir koreliacinių vedinių bei skolinių modelius straipsnyje iš dalies remiamasi ekologo Georgijaus Gausės suformuluotu išstūmimo principu.

Georgijus Gausė (1910–1986) – garsus rusų mikrobiologas ir ekologas. Žinomiausias jo veikalas – *Kova už būvį* (1934) (ang. *The struggle for existence*). Remiantis Gausės (kitaip dar vadinamu išstūmimo) principu, dvi arba daugiau rūšių negali ilgai sugyventi toje pačioje aplinkoje, nes jos varžosi tarpusavyje. 1934 metais Gausė aprašė savo bandymą su dviem artimomis klumpelių (lo. *Paramecium*) rūšimis. Kadangi jos abi minta tokiu pat maistu, jo trūkstant gali konkuruoti. Eksperimentas patvirtino, kad auginamos viename indelyje klumpelės kurį laiką dar sugyveno, o kiek vėliau viena iš jų (lo. *P. aurelia*) visada išstumdavo kitą. Kaipgi susiklosto konkuruojančių žodžių tarpusavio santykiai?

Anot Pavelo Štekauerio (2017, 15), *konkurencija* (ang. *competition, rivalry*⁴) yra būdingas ir universalus natūralių kalbų bruožas. Fernández-Alcaina (2017, 166; plg. Fernández-Alcaina, Čermák 2018, 69–70) teigia, kad ji atsiranda tada, kai du ar daugiau afiksų jungiami prie tų pačių pamatinių žodžių. Svarbu, kad abu konkuruojantys žodžiai priklausytų tai pačiai semantinei kategorijai⁵. Šiame straipsnyje laikomasi nuomonės, kad konkuruojantys hibridiniai ir koreliaciniai vediniai gali būti padaryti iš tų pačių arba skirtingų pamatinių žodžių ir priklausyti tiek tai pačiai, tiek skirtingoms darybos kategorijoms. Konkurencijos suponuoti negalima žodžiuose atsiradus morfologinių arba fonologinių apribojimų arba išvelgus semantinių bei distribucinių skirtumų (Fernández-Alcaina 2017, 166). Dabartinėje lietuvių kalboje *normin-toj-as*, *-a* (← *normin-ti*) ir *normuo-toj-as*, *-a* (← *normuo-ti*) nėra konkuruojantys vediniai, nes skiriasi jų semantika: pirmasis

³ Markas Aronoffas (2016) savo straipsnį apie konkuruojančius vedinius taip pat pradeda pasitelkdamas gamtoje konkuruojančių rūšių analogiją.

⁴ Fleksijų konkurencijai apibūdinti anglų kalboje vartojamas terminas *overabundance* ‘perteklius, perviršis’ (plačiau žr. Thornton 2011).

⁵ “Competition is defined as the coexistence of two or more affixes for the same base and for the expression of the same semantic category <...>” (Fernández-Alcaina 2017, 166).

reiškia ‘kas normina’, o antrasis – ‘kas normuoja’ arba ‘kas nustato išdirbio normas’ (LKŽ_e). *Programuo-toj-as*, *-a* ir *program-iš-ius*, *-ė* taip pat nėra konkuruojantys vediniai, nes pirmasis reiškia asmenį, kuris programuoja (LKŽ_e), o antrasis – programavimo aistruolį⁶. Pastarasis vedinys turi pejoratyvinę reikšmę (žr. naujažodžių duomenyną⁷). Kitas ryškus konkuruojančių vedinių bruožas yra šaknies formos bendrumas. Konkuruojantys vediniai savo forma turi remtis kuriais nors kitais sinchroniškai kalboje esančiais žodžiais (plg. Urbutis 2009, 82). Jei konkuruojantys vediniai yra sinonimiški, tačiau savo forma skiriasi nuo kitų žodžių, jų aprašymas tampa problemiškas (plg. Fernández-Alcaina 2017, 165). Vediniai, kurių kamienuose matyti morfonologinių skirtumų (plačiau apie juos žr. LKG 1, 336–337), straipsnyje yra laikomi konkurenciniais, plg. *dezinfekc-inink-as*, *-ė* (← *dezinfekc-ij-a*) / *dezinfek-tor-ius*, *-ė* (← *dezinfek-uo-ti*⁸), pvz.: *Bendrovė yra NP „NOD“ (Nacionalinė dezinfekcininkų organizacija) narė, kuri garantuoja kokybišką ir greitą poveikį sunaikinant vabzdžius ir kitus kenkėjus*⁹ / *Kartą, būdamas girtas, dezinfektorius taip įsismagino, kad išėmęs iš autoklavo sterilizuotus biksus, išmetė juos laukan ir pradėjo kaip sviedinius spardyti po daržą* (DLKT).

Esminis sunkumas¹⁰, nustatant konkuruojančius vedinius ir skolinius, yra nagrinėjamų žodžių reikšmių sinonimiškumas. Argumentacijai pasitelkiamas platesnis kontekstas, t. y. cituojami sakinių fragmentai tiek iš DLKT, tiek iš interneto vartosenos. Pažymėtina, kad tyrėjams vis dar kyla sunkumų analizuojant konkuruojančių žodžių sinonimiją tiek sinchroniniu, tiek diachroniniu¹¹ aspektu (Fernández-Alcaina 2018, 69). Rochellé Lieber (2004, 2) kelia klausimą, kam anglų kalbai reikalingos tokią pat funkciją atliekančios priesagos ir kodėl su jomis sudaromi to paties tipo išvestiniai žodžiai. Kaip pavyzdį autorė pateikia priesagas *-ize* ir *-ify*, su kuriomis yra išvedami kau-

⁶ <http://www.vlkk.lt/vlkk-nutarimai/protokoliniai-nutarimai/bendrieji-naujuju-skoliniu-norminimo-principai> (2022 02 01).

⁷ <https://ekalba.lt/naujazodziai/programi%C5%A1ius,%20-%C4%97?paieska=programi%C5%A1ius&i=b1286860-40c7-4627-8199-c4451d513657> (2022 05 10).

⁸ Plačiau apie koreliacinius priesagos *-(t)orius*, *-ė* vedinius, kurie gali būti siejami ir su veiksmus žyminčiais daiktavardžiais, pvz., dezinfekcija, žr. LKG 1, 337.

⁹ <https://giropark.ru/lt/holodnoe-vodosnabzhenie/kak-travit-klopov-iz-kvartiry-podgotovka-pomeshcheniya-k.html> (2022 01 01).

¹⁰ Apie sunkumus nustatant konkuruojančių vedinių sinonimiškumą prancūzų kalboje žr. Bonami, Strnadová 2018, 176.

¹¹ Diachroniniu požiūriu, pavyzdžiui, buvo tiriama priežastinių veiksmožodžių ir jų vedinių konkurencija anglų kalboje (Fernández-Alcaina, Čermák 2018).

zatyviniai veiksmazodžiai, ir priesagas *-er* bei *-ant*, su kuriomis yra išvedami veikėjų pavadinimai (ang. *agent nouns*).

Analizuojant konkurencijos atvejus, dažnai vartojamas blokavimo (ang. *blocking*) terminas. Pasak Marko Aronoffo (1976, 43), blokavimas suvokiamas kaip vienos formos nebuvimas egzistuojant kitai¹². Apie blokavimo atvejus autorius kalba tuomet, kai konkuruojantys žodžiai yra išvedami iš tų pačių pamatinių žodžių. Blokavimas skirtingų kalbų morfologinėje sistemoje egzistuoja kaip tam tikra priemonė išvengti sinonimijos (plg. Rainer 1988). Jei kalba iš tiesų vengtų sinonimijos, tuomet nebūtų prasmės kurti naujus žodžius, kai jau egzistuoja tokios pat reikšmės žodžiai. Apskritai kalbant, jei blokavimas yra vienas iš derivacijos principų, tai vediniai, išvesti iš tų pačių pamatinių žodžių su skirtingomis priesagomis, turėtų turėti skirtingas reikšmes. Į iškeltus klausimus kalbininkai vis dar ieško atsakymų. Ką jie tiria ir su kokiais sunkumais susiduria, aptariama kitame šio straipsnio skyriuje.

2. Mokslinis ištirtumas

Pastaruoju metu pastebimas vis didesnis susidomėjimas konkuruojančiais vediniais ne tik morfologijoje, bet ir sintaksėje¹³. Iš naujesnių darbų, skirtų konkurencijos atvejams skirtingose kalbose, norėtusi nurodyti porą leidinių, kurių tematika yra labai įvairi. Pirmasis (Rainer et al. 2019) apima 11 straipsnių, analizuojančių įvairius konkurencijos atvejus skirtinguose kalbos lygmenyse. Pirstatomi skirtingi požiūriai į konkurencijos fenomeną morfologijoje, pateikiama išsami istorinė apžvalga apie konkurenciją pradedant nuo senovės indų gramatikos doktrinų iki šiuolaikinių morfologijos teorijų. Leidinyje yra straipsnių apie konkurenciją priesagų ir galūnių vediniuose bei dūriniuose.

Kitame straipsnių rinkinyje (Santana-Lario, Valera 2017) autoriai pateikia savo įžvalgas afiksų konkuravimo klausimu, pristato, su kokiais metodologiniais iššūkiais jie susiduria tirdami konkurenciją kiekybiniu aspektu. Akcentuojamas artimas ryšys tarp konkurencijos ir produktyvumo. Pažymima, kad žodžių darybos modelių produktyvumas priklauso nuo etimologinių, morfologinių, fonologinių, pragmatinių bei semantinių apribojimų.

Lietuvių kalboje hibridinių daiktavardžių, kitaip nei būdvardžių¹⁴, konku-

---

¹² “The nonoccurrence of one form due to the simple existence of another” (Aronoff 1976, 43).

¹³ Eva Zehentner (2019) tiria naudininko konkurencijos atvejus, pasitaikančius sintaksinėse konstrukcijose.

¹⁴ Plačiau apie hibridinių būdvardžių konkurenciją lietuvių, latvių, rusų ir anglų kalbose žr. Inčiuraitės-Noreikienės ir Stundžios straipsnį (2016). Plačiau

rencija su skoliniais aptarta gana epizodiškai (plg. Inčiuraitė-Noreikienė 2017; Inčiuraitė-Noreikienė, Stundžia 2015). Abiejuose nurodytuose darbuose į konkuruojančius hibridinius vedinius per daug nesigilinta, nes tyrimo tikslai buvo kiti. Tarpusavyje konkuruojančius lietuvių kalbos veiksmažodžių abstraktus yra išnagrinėjusi Jolanta Vaskelienė (1998; 2022). Apie žodžių tarpusavio konkurenciją keletą pastebėjimų yra išsakęs Stasys Keinys (2005).

3. Konkuruojančių hibridinių ir koreliacinių vedinių bei skolinių modeliai

Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad konkuruoja¹⁵:

- 1) hibridiniai priesagų vediniai, pvz., *debatuo-toj-as, -a / debat-inink-as, -ė*;
- 2) hibridiniai ir koreliaciniai priesagų vediniai, pvz., *legion-inink-as, -ė / legion-ier-ius, -ė*;
- 3) hibridiniai priesagų vediniai ir skoliniai, pvz., *akrobat-inink-as, -ė / akrobat-as, -ė*.

3.1. Hibridinių vedinių konkurencija

Konkuruojantys hibridiniai priesagų vediniai skyla į tris grupes: 1) vediniai, kurių pamatiniai kamieniai yra darybiškai skaidūs (*autentišk-um-as ← autent-išk-as, -a*¹⁶ ← *autent-ik-a*¹⁷ / *autenting-um-as ← autent-ing-as, -a* ←

apie sinonimiškų būdvardžių konkurenciją žr. Vaskelienė, Kučinskienė (2012); Kniūkštė (1976). Anglų kalboje apie būdvardžių konkurencijos atvejus yra nemažai rašyta (plg. Kaunisto 2008; 2007; 2001; 1999; Gries 2003; 2001), tačiau šiame straipsnyje nurodyti darbai neaptariami, nes jo objektas – konkuruojantys daiktavardžiai.

¹⁵ Šiame straipsnyje siūloma trinarė klasifikacija (nagrinėjami reiškiniai priešinami darybos atžvilgiu), nors konkuruojančius vedinius galima būtų aprašyti remiantis dvinare klasifikacija, kurią sudaro: (1) hibridiniai priesagų vediniai (*strateg-inink-as, -ė* ← *strateg-ij-a*), (2) skoliniai. Pastarieji gali būti traktuojami dvejopai: 2.1) koreliaciniai priesagų vediniai (*strateg-ist-as, -ė* ← *strateg-ij-a*) ir 2.2) skoliniai, funkcionuojantys kaip paprastieji žodžiai (*strateg-as, -ė*). Jurgis Pakerys (2016), aprašydamas skolintų būdvardžių morfologinę adaptaciją, remiasi penkianare klasifikacija. Kiti nagrinėjamo dalyko ir jo skirstymo nusakymo būdai pasiliekami ateities tyrimams. Užsienio literatūroje konkuruojantys hibridinių vedinių ir skolinių modeliai kol kas nėra išskirti.

¹⁶ Kai pamatinio žodžio nėra, priesagos *-iškas, -a* ir *-ingas, -a* laikomos adaptacinėmis.

¹⁷ Išvestiniuose būdvardžiuose *autentiškas, -a* ir *autentingas, -a* įžiūrimas pamatinio žodžio priesagos praleidimas. Tokių vedinių lietuvių kalboje yra ne vienas, plg. LKG 1, 59; DLKG₄, 207; Urbutis 2009, 239.

autent-ik-a), 2) vediniai, kurių pamatiniai kamienai yra darybiškai neskaidūs (*chaotišk-um-as* ← *chaotišk-as*, *-a*¹⁸ / *chaoting-um-as* ← *chaoting-as*, *-a*), 3) vediniai, kurių pamatiniai kamienai yra darybiškai skaidūs ir neskaidūs (*debatuo-toj-as*, *-a* ← *debat-uo-ti* ← *debat-ai* / *debat-inink-as*, *-ė* ← *debat-ai*).

Konkuruojantys morfologiniu požiūriu vienodai sudėtingo pamatinio kamieno hibridiniai vediniai (1a–b) priklauso ypatybių pavadinimų (arba vardažodžių abstraktų) darybos kategorijai, pvz., *charakteriškumas* / *charakteringumas*. Tos pačios priesagos hibridiniai vediniai yra išvesti iš skirtingų pamatinių žodžių su lietuvių kalboje laikomomis itin dariomis indigeniomis priesagomis *-iškas*, *-a* ir *-ingas*, *-ė*, pvz., *charakterišk-um-as* ← *charakterišk-as*, *-a* / *charaktering-um-as* ← *charaktering-as*, *-a*. Konkuruojančių hibridinių vedinių pamatinis kamienas yra darybiškai skaidus, todėl indigenių priesagų *-iškas*, *-a* ir *-ingas*, *-ė* funkcija pamatiniuose žodžiuose yra darybinė.

Konkuruojantys morfologiniu požiūriu vienodai sudėtingo pamatinio kamieno hibridiniai vediniai gali turėti skolintą priesagą *-yv-* (1b), kuri yra atėjusi kartu su skolintu žodžiu per kitas kontaktines kalbas¹⁹ (plg. lo. *depressivus*, pranc. *dépressif*, r. *депрессивный*, ang. *depressive*). Kadangi konkuruojančios poros (1b) pamatinis žodis yra darybiškai skaidus koreliacinis būdvardis, skolintą priesagą *-yv-* sinchroniškai²⁰ siūloma laikyti darybine²¹. Koreliacinio būdvardžio (1b) pamatinis kamienas nėra darybiškai skaidus, todėl skolintos priesagos *-ij-*²² funkcija yra adaptacinė. Ši priesaga koreliaciniame

---

¹⁸ Kadangi *chaotiškas*, *-a* pamatinio žodžio **chaotas* neturi, siūloma šį būdvardį laikyti darybiškai neskaidžiu.

¹⁹ Taip kalboje atsirado konkurencijos atvejų, plg. *adaptyvinis*, *-ė* / *adaptyvus*, *-i*, *dekoratyvinis*, *-ė* / *dekoratyvus*, *-i*, *vegetatyvinis*, *-ė* / *vegetatyvus*, *-i* (Inčiuraitė-Noreikienė 2017, 168).

²⁰ Diachroniškai *depressyvus*, *-i* nėra darybiškai skaidus skolinys (plačiau apie diachroninės ir synchroninės žodžių darybos skirtumo svarbesnes apraiškas žr. Urbutis 2009, 42). Diachroninei žodžių darybai skoliniai nėra darybiškai skaidūs, tačiau sinchroniškai siūloma įžiūrėti darybos opoziciją skoliniuose, kai kalboje recipientėje yra fiksuojami jų pamatiniai žodžiai, pvz., *depres-yv-us*, *-i* ← *depres-ij-a*.

²¹ Nesant pamatinio žodžio, skolinta priesaga *-yv-* būtų laikoma adaptacine, pvz., *fiktyvus*, *-i*.

²² Šiame straipsnyje adaptaciniai skolinti *-ij-* ir *-ik-* formantai vadinami priesagomis. Nors pastarajame termine slypi darumo sąvoka, morfologijos darbuose vartojami abu terminai (plačiau žr. LKG 1, 573; Urbutis 2009, 151–152, 239; DLKG₄, 210).

būdvardyje yra praleista, plg. *depres-ij-yv-us*, *-i*²³ (plačiau apie kamieno dezintegracijos ir afiksų praleidimo atvejus žr. *Urbutis* 2009, 239). Hibridinių vedinių pamatiniai žodžiai taip pat gali konkuruoti tarpusavyje (1a–b), plg. *charakter-išk-as*, *-a* / *charakter-in-is*, *-ė*²⁴ / *charakter-ing-as*, *-a*, pvz.: „Lexus“ *automobiliai skirti verslininkams; jie turi charakteriškus* bruožus, tokius kaip *orumas ir drąsa* <...>²⁵ / *Štai dar vienas charakterinis* bruožas ketvirtajam Lietuvos miestui <...>²⁶ / *Asmeninis dinamizmas ir gebėjimas bendrauti su tokiu dideliu ratu žmonių buvo charakteringi* jo bruožai (DLKT). Pavyzdžiuose (1a–b) pateikiami konkuruojantys hibridiniai indigenios priesagos *-umas* vediniai:

(1a) *charakterišk-um-as* ← *charakter-išk-as*, *-a*²⁷ ← *charakter-is* / *charaktering-um-as* ← *charakter-ing-as*, *-a* ← *charakter-is*, pvz.: <...> *jis perstatė nemaža šokių, pakeitė simetriškas L. Ivanovo kompozicijas, suteikė šokiams daugiau charakteriškumo* <...> (DLKT) / <...> *atlikėjęs klaidino išorinis personažų charakteringumas* <...> (DLKT)

(1b) *depresišk-um-as* ← *depres-išk-as*, *-a* ← *depres-ij-a* / *depresyv-um-as* ← *depres-yv-us*, *-i* ←²⁸ *depres-ij-a*, pvz.: *Bendrauta su paaugliais, pokalbių metu kalbėta apie depresinį sutrikimą, polinkį į depresiškumą, jo simptomus* <...> (DLKT) / *Pirmojo tyrimo metu globos įstaigoje augančių mergaičių „emocinio nestabilumo“ faktorius silpnėjęs negu berniukų, tačiau joms labiau išryškėja depresyvimui būdingi simptomai* <...> (DLKT)

Kai konkuruoja morfologiniu požiūriu vienodai sudėtingo pamatinio kamieno (1a–b) hibridiniai priesagų vediniai, vyrauti gali tiek vienas, tiek kitas variantas, plg. priesagos *-umas* abstraktų konkurencijos atvejus, pvz., *depresi-*

²³ Koreliaciniame būdvardyje *depresyvus*, *-i* siūloma įžiūrėti darybą ir pamatinio žodžio elemento praleidimą vedinyje (plačiau apie indigenios priesagos *-inis*, *-ė* būdvardžius, kuriuose įžiūrimas pamatinio žodžio priesagos praleidimas, žr. LKG 1, 573; DLKG₄ 210; *Urbutis* 2009, 239).

²⁴ Šis būdvardis (1a–b) pavydžiuose neatsispindi. Jis pridėtas norint parodyti konkuruojančių būdvardžių sinonimiškumo laipsnį.

²⁵ <https://www.automobiliudalys24.lt/lexus-dalys> (2020 06 10).

²⁶ <http://www.snaujienos.lt/index.php/miesto-gyvenimas/24772-aikts-veidas-miesto-vaizdis> (2020 06 10).

²⁷ Hibridinis vedinys *charakterišk-as*, *-a* konkuruoja su hibridiniu vediniu *charakterinis*, *-ė*.

²⁸ Punktyrinė rodyklė žymi darybos ryšį tarp koreliacinio vedinio ir pamatinio žodžio.

škumas ×214 / *depresyvumas* ×9, *charakteringumas* ×14 / *charakteriškumas* ×1 (žr. 1 lentelę straipsnio pabaigoje). Vieno iš konkuruojančių hibridinių vedinių dažnesnę vartoseną gali lemti pamatinio žodžio vartosenos dažnis. DLKT *charakteriškas*, -a nėra pavartotas nė karto, *charakteringas*, -a pavartotas 678 kartus, *depresiškas*, -a – 90, o *depresyvus*, -i – 64.

Pasitaiko atvejų, kada konkuruoti gali net keturi tos pačios priesagos hibridiniai vediniai, priklausantys ypatybių pavadinimų darybos kategorijai (2). Konkuruojantys hibridiniai vediniai išvesti iš darybiškai skaidžių būdvardžių su produktyviomis indigeniomis priesagomis -iškas, -a -ingas, -a ir -inis, -ė. Paskutinis hibridinis vedinys, ko gero, pasidarytas iš būdvardžio *defekt-in-is*, -ė, trumpinant pamatinį kamieną. Kadangi konkuruojančių hibridinių vedinių visi pamatiniai žodžiai yra darybiškai skaidūs, indigenių priesagų -iškas, -a -ingas, -a ir -inis, -ė funkcija yra darybinė. Trečiasis vedinys turi skolintą priesagą -yv-, kuri koreliaciniame būdvardyje atlieka darybinę funkciją (plačiau apie siūlomą šios priesagos darybinį statusą žiūrėti aukščiau):

- (2) *defektišk-um-as* ← *defekt-išk-as*, -a ← *defekt-as* / *defekting-um-as* ← *defekt-ing-as*, -a ← *defekt-as* / *defektyv-um-as* ← *defekt-yv-us*, -i ← *defekt-as* / *defekt-um-as* ← *defekt-in-is*²⁹, -ė ← *defekt-as*³⁰, pvz.: *Siekiant sumažinti plokštelių lokalinį defektiškumą, buvo mažinama HCl, kaip pagrindinio teršėjo, koncentracija* (DLKT) / *Naudingos informacijos rasite panagrinęje automobilių defektingumo lentelę <...>* (DLKT) / *Pastarieji minimi, kai reikia nusakyti atminties defektyvumą* (DLKT) / *Šiam tikslui įgyvendinti reikia naujai sudaryti 9-nių konstrukcinių elementų defektumo kriterijų reikšminį įvertinimą* (DLKT)

DLKT didžiausias vartosenos dažnis yra hibridinio vedinio *defektyvumas* (×12). *Defektiškumas* ir *defektumas* pavartoti tik kartą, o *defektingumas* – du kart. Atrodo, kad vieno iš konkuruojančių hibridinių vedinių dažnesnę vartoseną lemia pamatinio žodžio vartosenos dažnis. DLKT *defektiškias*, -a neužfiksuotas, *defektingas*, -a pavartotas 3 kartus, *defektyvus*, -i – 41, o *defektinis*, -ė – 79.

²⁹ Straipsnyje siūloma tokia darybos opozicija. Daugiau paralelių, kur matoma, kad *defektumas* pasidarytas iš būdvardžio su priesaga -in-, kuri būtų atmetama, nerasta. Lietuvių kalboje kol kas daugiau rašyta apie praleidžiamą veiksmažodžių priesagą -in- (Urbutis 2009, 237). Gali būti, kad *defektumas* atsirado analogijos būdu, plg. *legalumas*, *realumas*.

³⁰ Priesagos -umas abstraktų, padarytų iš daiktavardžių, nėra daug (DLKG₄, 101).

Gana dažnai linę konkuruoti vediniai, kurių pamatiniai kamienai nėra darybiškai skaidūs (3a–c). Ypatybių pavadinimų darybos kategorijai priklausantys konkuruojantys tos pačios priesagos hibridiniai vediniai yra išvesti iš skirtingų pamatinių žodžių, kurių kamienai morfologiniu požiūriu yra vienodai sudėtingi, pvz., *chaotišk-um-as* / *chaoting-um-as* (3a), arba skiriasi morfologiškai – yra su priesaga ar be jos, pvz., *brutališk-um-as* / *brutal-um-as* (3b–c). Konkuruojančių vedinių (3a–c) pamatiniai žodžiai formaliai ir semantiškai nesiremia kitais lietuvių kalboje esančiais žodžiais, todėl indigenios priesagos *-iškas*, *-a* funkcija būdvardžiuose yra adaptacinė³¹ (Inčiuraitė-Noreikienė 2017, 82). Tarpusavyje taip pat konkuruoja ir hibridinių vedinių sinonimiški pamatiniai žodžiai (3a–c):

- (3a) *chaotišk-um-as* ← *chaotišk-as*, *-a* / *chaoting-um-as* ← *chaoting-as*, *-a*, pvz.: *Pirmasis laisvės dešimtmetis atpalaidavo žmogaus prigimties chaotiškumą, iškeldamas jo ego į pačias aukštumas <...>* (DLKT)³² / *Dostojevskis atidengia giliausius žmogaus sielos labirintus, su visu jos sudėtingumu ir chaotingumu* (DLKT)
- (3b) *brutališk-um-as* ← *brutališk-as*, *-a* / *brutal-um-as* ← *brutal-us*, *-i*, pvz.: *O jei rastųsi toks, kurs dar turėtų drąsos tikinti, jog Viduramžis buvo tik brutalishkumo amžius <...>* (DLKT) / *Viduramžių Europoj netrūko nei kūniškojo, nei dvasiškojo brutalumo <...>* (DLKT)
- (3c) *legitimišk-um-as* ← *legitimišk-as*, *-a* / *legitim-um-as* ← *legitim-us*, *-i*, pvz.: *Ne visi mano, kad politinį legitimiškumą lemia ši sąlyga <...>* (DLKT) / *Politinių visuomenės poreikių – teisingumo, tvarkos, atsakingos ir moralios politikos lūkesčių – patenkinimas yra esminė valdžios legitimumo užtikrinimo prielaida* (DLKT)

Kai konkuruoja morfologiniu požiūriu vienodai sudėtingo pamatinio kamieno (3a) hibridiniai priesagų vediniai, vyrauja su priesaga *-iškas*, *-a* išvestas vedinys (*chaotiškumas* ×61 / *chaotingumas* ×5). Vieno iš konkuruojančių hibridinių vedinių dažnesnę vartoseną gali lemti pamatinio žodžio vartosenos dažnis. DLKT *chaotišk-as*, *-a*³³ pavartotas 807 kartus, o *chaoting-as*, *-a* – 8.

³¹ Plačiau apie skolinų dabartinės lietuvių kalbos būdvardžių morfologinę adaptaciją žr. Pakerys 2016.

³² DLKT ir internete rasti vartosenos pavyzdžiai pateikiami netaisyti.

³³ Nebuvo skaičiuojamos laipsnio ir įvardžiuotinės formos (*chaotiškesnis*, *chaotiškieji*, *chaotiškai* ir t.t.).

Vediniai, kurių pamatiniai kamienai skiriasi morfologiškai – yra be priesagos, vartojami dažniau³⁴ negu tie, kurie turi indigenią priesagą *-iškas, -a*, pgl. *brutalismus* ×196 / *brutališkumas* ×1 ir *legitimumas* ×92 / *legitimišk-um-as* ×21. Vieno iš konkuruojančių hibridinių vedinių dažnesnę vartoseną vėlgi gali lemti pamatinio žodžio vartosenos dažnis. DLKT *brutališk-as, -a* neužfiksuotas, o *brutalus, -i* pavartotas 632 kartus, *legitimišk-as, -a* – 1, o *legitimus, -i* – 24 kartus.

Prie anksčiau aptartos grupės (3a–c) galima būtų priskirti konkuruojančius tos pačios priesagos hibridinius vedinius *dispozityvišk-um-as* / *dispozityv-um-as* (4), kurių pamatiniai kamienai taip nėra darybiškai skaidūs. *Dispozityvišk-um-as* remiasi niekur nefiksuotu potenciniu pamatiniu žodžiu **dispozityvišk-as, -a*. Pamatinio žodžio nebuvimą galima būtų paaiškinti taip: iš būdvardžių, turinčių priesagą *-inis, -ė*, nedaromi priesagos *-umas* vediniai, todėl minėtu atveju remiamasi potenciniu būdvardžiu su priesaga *-iškas, -a*. Gali būti taip, kad *dispozityvišk-um-as* pasidarytas praleidžiant vieną darybos pakopą:

- (4) *dispozityvišk-um-as* ← **dispozityvišk-as, -a* / *dispozityv-um-as* ← *dispozityv-us, -i*, pvz.: *Net ir užimant teismui aktyvią padėtį, rungtyniškumo bei **dispozityviškumo** principų esmė lieka nepakitusi <...> (DLKT) / <...> įsigalėjus socialiojo civilinio proceso teorijai ir vis didesnę galią įgaunant proceso koncentruotumo principui, imta kitaip vertinti rungtyniškumą ir **dispozityvumo** principų esmę (DLKT)*

Nors *dispozityviškumas* DLKT vartojamas kiek dažniau nei *dispozityvumas* (žr. 1 lentelę), ateityje greičiausiai nugalės trumpesnis variantas. Vieno iš konkuruojančių hibridinių vedinių dažnesnę vartoseną vėlgi gali lemti pamatinio žodžio vartosenos dažnis. DLKT *dispozityvišk-as, -a* nepavartotas, o *dispozityvus, -i* – tik 1 kartą. Toks skirtumas šiuo atveju nėra reikšmingas.

Konkuruoti gali ne tik tos pačios, bet ir skirtingų priesagų hibridiniai vediniai, kurių pamatiniai kamienai yra darybiškai skaidūs ir neskaidūs (5a–c), pvz., *debatuo-toj-as, -a* ← *debat-uo-ti* ← *debat-ai* / *debat-inink-as, -ė* ← *debat-ai, europin-toj-as, -a* ← *europ-in-ti* ← *Europ-a* / *europ-inink-as, -ė* ← *Europ-a*. Iš pavyzdžių matyti, kad skirtingų priesagų hibridiniai vediniai yra išvesti iš skirtingų pamatinių žodžių, t. y. veiksmažodžių ir daiktavardžių, ir priklauso skirtingoms darybos kategorijoms.

³⁴ Konkuruojančių hibridinių ir koreliacinių vedinių bei skolinių ir jų pamatinių žodžių vartosenos dažnis buvo tikrintas DLKT. DLKT neužfiksuoto išvestinio daiktavardžio paieška buvo vykdoma Google paieškos sistemoje.

Iš veiksmažodžių išvesti hibridiniai vediniai, kurių pamatiniai kamienai yra darybiškai skaidūs, priklauso veikėjų ir veiksmažodinės ypatybės turėtojų pavadinimams, pvz., *eksportuo-toj-as*, *-a* ← *eksport-uo-ti* ← *eksport-as*, o iš daiktavardžių išvesti hibridiniai vediniai, kurių pamatiniai kamienai yra darybiškai neskaidūs, – vardažodinės ypatybės turėtojų pavadinimams, pvz., *eksport-inink-as*, *-ė* ← *eksport-as*. Nors konkuruojantys skirtingų priesagų hibridiniai vediniai priklauso skirtingoms darybos kategorijoms, tačiau semantiškai jie yra artimai susiję³⁵, nes įvardija asmenis. Darybiškai skaidūs pamatiniai žodžiai turi indigenias veiksmažodžių priesagas *-uoti* ir *-inti*, kurios sudaro darybos opozicijas su daiktavardžiais *debatai*, *eksportas*, *Europa*, taigi priesagų funkcija konkuruojančių vedinių pamatiniuose žodžiuose yra darybinė (plačiau apie darybines ir adaptacines priesagų *-uoti* ir *-inti* funkcijas žr. Pakerys 2013). Pastebėta, kad konkuruojančių vedinių pamatiniai kamienai kur kas dažniau turi priesagą *-uoti* ir rečiau – *-inti*. Priesagas *-ininkas*, *-ė* ir *-tojas*, *-a* galima būtų laikyti konkurencingomis, nes jos dažnai aptinkamos iš daiktavardžių ir veiksmažodžių išvestuose hibridiniuose vediniuose:

- (5a) *debatuo-toj-as*, *-a* ← *debat-uo-ti* ← *debat-ai* / *debat-inink-as*, *-ė* ← *debat-ai*, pvz.: Mokiniams **debatuotojams** yra tekę debatuoti su politinių partijų (Tauragėje, Alytuje, Druskininkuose) ir Lietuvos Seimo nariais (DLKT) / *Esame be galo dėkingos savo kolegėms – debatų trenerėms, studentams ir mokiniams **debatininkams** <...>* (DLKT)
- (5b) *eksportuo-toj-as*, *-a* ← *eksport-uo-ti* ← *eksport-as* / *eksport-inink-as*, *-ė* ← *eksport-as*, pvz.: Tikimės Lietuvos **eksportuotojus** išmokyti, kaip išsiskirti iš viso eksportuotojų būrio (DLKT) / *Taigi, Lietuvos **eksportininkai** sugebėjo greitai persiorientuoti nuo vienu mėsos produktų prie kitų* (DLKT)
- (5c) *europin-toj-as*, *-a* ← *europ-in-ti* ← *Europ-a* / *europ-inink-as*, *-ė* ← *Europ-a*, pvz.: *Vertėtų tai žinoti mūsų šeimoms „europinotojams“, kurie, sujaukę nelietuvišką asmenvardžių rašybą, dabar kėsinaisi į geografinius pavadinimus* (DLKT) / *Kas garantuos, kad nesiras nesutramdomų tokių „europininkų“, kurie ims reikalauti įteisinti šitokį tarimą³⁶ <...>* (DLKT)

³⁵ Konkuruojančius hibridinius priesagų vedinius, išvestus iš skirtingų pamatinių žodžių, galima būtų priskirti platesnei asmenų pavadinimų darybos kategorijai.

³⁶ Pateiktuose sakiniuose konkuruojančių vedinių *europintojas*, *-a* ir *europininkas*, *-ė* reikšmės tapachios. Apskritai kalbant, abiejų daiktavardžių darybos reikšmės nėra tapachios. *Europintojas*, *-a* darybos reikšmė yra 'kas europina; suteikia europietišku bruožų, daro europietišką', o *europininkas*, *-ė* – 'tas, kas susiję su Europa'.

Kai konkuruoja skirtingų priesagų hibridiniai vediniai, dažnesnė forma gali turėti priesagą *-ininkas*, *-ė*, plg. *europininkas*, *-ė* × 15 / *europintojas*, *-a* × 5 arba *-tojas*, *-a*, plg. *debatuotojas*, *-a* × 119 / *debatininkas*, *-ė* × 5, *eksportuotojas*, *-a* × 1167 / *eksportininkas*, *-ė* × 11. Atrodo, kad dažnesnė vedinių vartoseną paaiškina didesniu pamatinių žodžių dažniu. Tačiau minėtu atveju pamatiniais žodžiais einančių daiktavardžių vartosenos dažnis yra daug didesnis nei veiksmažodžių, plg.: DLKT *debatuoti* pavartotas tik 138 kartus įskaitant dalyvius, pusedalyvius ir padalyvius, o *debatai* – pavartotas 2297 kartus. Tas pats pasakytina ir apie konkuruojančių daiktavardžių pamatinius žodžius *eksportuoti* ir *eksportas*, *europinti* ir *Europa*. Šiuo atveju pamatinių žodžių vartosenos dažniu nesiremiamo³⁷, nes, pirma, daiktavardžiai kalboje vartojami dažniau nei veiksmažodžiai. Antra, daiktavardžių yra daugiau nei kitų žodžių klasių. Trečia, nauji dalykai dažniau žymimi daiktavardžiais (plačiau, kodėl daiktavardžiai skolinami dažniau nei būdvardžiai ar veiksmažodžiai, žr. Trask, Millar 2015, 20).

Tai pačiai grupei konkuruojančių hibridinių ir koreliacinių vedinių priklauso daiktavardžiai, kurių pamatiniai kamienai gali būti darybiškai skaidūs ir neskaidūs. Vediniai, kurie remiasi veiksmažodžiais, priklauso veikėjų ir veiksmažodinės ypatybės turėtojų pavadinimų darybos kategorijai (plg. DLKG₄, 104–105), pvz., *sabotuo-toj-as*, *-a* ← *sabotuoti*³⁸, o vediniai, kurie remiasi daiktavardžiais – vardažodinės ypatybės turėtojų pavadinimams (6), pvz., *sabotaž-inink-as*, *-ė* / *sabotaž-nink-as*, *-ė* / *sabotaž-nyk-as*, *-ė* ← *sabotaž-as*³⁹. Konkuruojančių vedinių darybiškai neskaidaus veiksmažodžio

³⁷ Pamatinių žodžių vartosenos dažniu nėra tikslinga remtis, kai žodžiai nėra lygiaverčiai, pvz., darybiškai skaidus pamatinis žodis (*debatuotojas*, *-a* ← *debatuoti* ← *debatai*) ir darybiškai neskaidus (*debatininkas* ← *debatai*). Pastarajame pavyzdyje matyti tik viena darybos pakopa, o ankstesniame – dvi. Veiksmažodis *debatuoti* bus retesnis, nes yra pasidarytas iš skolino daiktavardžio *debatai*. Pamatinių žodžių vartosenos dažniu tikslinga remtis, kai abu pamatiniai žodžiai yra lygiaverčiai vediniai, pvz., *autentiškumas* ← *autentiškas*, *-a*, *autentingumas* ← *autentingas*, *-a*. Neatmetama galimybė, kad veiksmažodiniai vediniai *debatuotojas*, *-a*, *ekportuotojas*, *-a*, *europintojas*, *-a* pagal norimą gauti reikšmę (asmens įvardijimą pagal veiklą) kalbos vartotojams yra priimtinesni nei daiktavardiniai vediniai *debatininkas*, *-ė*, *eksportininkas*, *-ė*, *europininkas*, *-ė*. Laikantis tokios pozicijos, pamatinių žodžių dažnis tampa ne toks svarbus.

³⁸ Darybiškai neskaidžių veiksmažodžių kamienuose priesagos nėra išskiriamos.

³⁹ *Sabotažą* siūloma laikyti darybiškai skaidžiu, nes jame sinchroniškai galima būtų įžiūrėti darybos opoziciją su veiksmažodžiu *sabotuoti*. Lietuvių kalboje tokių pavyzdžių,

pamatiniame kamienne priesaga *-uoti* atlieka adaptacinę funkciją (6). Konkuruojančiuose vediniuose matyti, kad priesaga *-ininkas, -ė* turi alomorforų⁴⁰, plg. *-ninkas, -ė, -nykas, -ė*. Dabartinėje lietuvių kalboje indigenios priesagos *-ninkas, -ė* ir *-nykas, -ė* (plg. *sabotaž-nink-as, -ė, sabotaž-nyk-as, -ė*) nėra laikomos dariomis (plg. LKG 1, 342–343, 360), todėl tokių konkuruojančių porų kol kas aptikta tik viena:

- (6) *sabotuo-toj-as, -a* ← *sabotuoti / sabotaž-inink-as, -ė / sabotaž-nink-as, -ė / sabotaž-nyk-as, -ė* ← *sabot-až-as* ← *sabotuoti*, pvz.: *Skaudu, kad tarp sabotuotojų yra ir švietimo koncepcijos kūrėjų (DLKT) / Bandydami sukelti suirutę, sabotažininkai iš Vilniaus autotransporto įmonių užtveria sunkvežimiais sostinės tiltus ir sankryžas (DLKT) / Valstybės valdžia negalės sėkmingai kovoti su šnipais, sabotažninkais ir kitokiais svetimųjų agentais, jei plačioji visuomenė nemokės tinkamai padėti (DLKT) / O proto suvokti, kaip sabotažnykas LiOLekas per VGT su šituo nebyliu šaukimo palaikymu išsprendžia esminę LSDp problemą būsimuose Seimo rinkimuose <...>*⁴¹

DLKT hibridinių vedinių *sabotuotojas, -a* ir *sabotažininkas, -ė* vartosenos dažnis sutampa (žr. 1 lentelę). Tai rodo, kad jų vartoseną iki galo dar nėra nusistovėjusi. Remiantis Gausės principu, nors abu vediniai kol kas užimą tą pačią ekologinę nišą, nes konkuruoja tarpusavyje, laikui bėgant konkurencija vienu iš būdų⁴² bus išspręsta. Hibridinis priesagos vedinys *sabotažninkas, -ė*, turintis trumpesnę indigenios priesagos variantą, pavartotas 4 kartus, *sabotažnykas, -ė* – nė karto, jis užfiksuotas tik interneto vartosenoje.

Visai retas modelis, kai konkuruoja hibridiniai priesagų ir galūnių vediniai (7), išvesti iš darybiškai neskaidaus pamatinio daiktavardžio:

---

kuriuose galima būtų sinchroniškai įžiūrėti darybos ryšį su veiksmožodžiu yra ne vienas, plg. *instruktažas* ← *instrukuoti, montažas* ← *montuoti*. Diachroniniu požiūriu *sabotažas* nėra darybiški skaidus skolinys ir jokie darybos veiksmo tarp daiktavardžio *sabotažas* ir veiksmožodžio *sabotuoti* nėra įvykę.

⁴⁰ *-nikas, -ė* yra vienas iš priesagos *-ininkas, -ė* alomorforų. *Sabotažnikas, -ė* – tai slavybė, turinti pastarąjį alomorfą, plg. r. *саботажник* ← *саботаж*, pvz., <...> *tegu mane baudžia – sabotažniką, liaudies priešą* (DLKT). Tekstyno duomenys rodo, kad slavų kilmės priesagos vedinys *sabotažnikas, -ė* pavartotas tik kartą.

⁴¹ <https://seiikan.files.wordpress.com/2017/12/quasi-karas-2017-12-19.pdf> (2022 03 18).

⁴² Pavyzdžiui, vienas iš vedinių nukonkuruos kitą ir pastarasis išnyks iš vartosenos. Neatmetama galimybė, kad abu vediniai gali dalintis ta pačia ekologine niša.

- (7) *bibliotek-inink-as*, -ė / *bibliotek-ius*, -ė ← *bibliotek-a*, pvz.: *Svarbi knygos muziejaus radimosi Pamaryje priežastis buvo bibliotekininkų iniciatyva pradėti kaupti dedikuotų ir autografuotų knygų kolekcijas* <...> (DLKT) / <...> *aptariama bibliotekose dirbančio žmogaus lietuviško pavadinimo raida (kningius, bibliotekorius*⁴³, ***bibliotekius***, *knygininkas, knygeizdys ir kt.)* (DLKT)

DKLT didžiausias vartosenos dažnis yra hibridinio vedinio *bibliotekininkas*, -ė (×1331), o *bibliotekius*, -ė pavartotas tik kartą.

3.2. Hibridinių ir koreliacinių vedinių konkurencija

Konkuruojantys hibridiniai ir koreliaciniai priesagų vediniai skyla į tris grupes: 1) vediniai, kurių pamatiniai kamienai yra darybiškai skaidūs (*recenzuo-toj-as*, -a ← *rezenz-uo-ti* ← *recenz-ij-a* / *recenz-ent-as*, -ė ← *recenz-uo-ti* ← *recenz-ij-a*), 2) vediniai, kurių pamatiniai kamienai yra darybiškai neskaidūs (*automobil-inink-as*, -ė ← *automobil-is* / *automobil-ist-as*, -ė ← *automobil-is*), 3) vediniai, kurių pamatiniai kamienai yra darybiškai skaidūs ir neskaidūs (*stažuo-toj-as*, a ← *staž-uo-ti* ← *staž-as* / *staž-inink-as*, -ė ← *staž-as* / *staž-ist-as*, -ė ← *staž-as*).

Pirmai grupei priklauso konkuruojantys hibridiniai ir koreliaciniai priesagų vediniai, turintys darybiškai skaidų pamatinį kamieną. Kadangi abu konkuruojantys vediniai remiasi veiksmažodžiu, koreliacinius priesagų vedinius siūloma priskirti tai pačiai darybos kategorijai, t. y. veikėjų ir veiksmažodinės ypatybės turėtojų pavadinimams, kuriai priklauso 8 pavyzdyje pateiktas hibridinis priesagos *-tojas*, -a vedinys (plg. DLKG₄, 104–105), pvz., *recenzuo-toj-as*, -a ← *rezenz-uo-ti* / *recenz-ent-as*, -ė ← *rezenz-uo-ti*⁴⁴. Konkuruojančių vedinių pamatiniame žodyje indigeni priesaga *-uoti* laikoma darybine, nes kalboje recipientėje galima įžiūrėti derivacinę opoziciją su skolintu daiktavardžiu *recenz-ij-a*⁴⁵. Veiksmažodžio *recenzuoti* pamatiniame kamiene skolinta priesaga *-ij-* tiesiog yra praleista (plg. *recenz-ij-uoti*):

⁴³ *Bibliotekorius*, -ė, ko gero, slavybė (plg. r. *библиотекарь*), turinti skolintą priesagą *-orius*, -ė, kuri į lietuvių kalbą yra atėjusi turbūt su skolintu žodžiu. Kadangi *bibliotekorius*, -ė turi bendrakamienį lietuvių kalboje vartojamą pamatinį daiktavardį *biblioteka*, skolintą priesagą *-orius*, -ė siūloma laikyti darybine. DKLT *bibliotekorius*, -ė pavartotas tik kartą.

⁴⁴ Koreliaciname vedinyje *recenzentas*, -ė siūloma sinchroniškai išvelgti darybos opoziciją su veiksmažodžiu *recenzuoti*. Lietuvių kalboje koreliacinių vedinių, kuriuose galima būtų sinchroniškai išvelgti darybos ryšį yra ne vienas, plg. *oponentas*, -ė ← *oponuoti*, *asistentas*, -ė ← *asistuoti*.

⁴⁵ Veiksmažodyje *recenzuoti* siūloma sinchroniškai išvelgti darybos opoziciją su skolintu daiktavardžiu *recenzija*. Lietuvių kalboje tokių atvejų, kuriuose galima būtų sinchroniškai išvelgti darybos ryšį, yra ne vienas, plg. *revizuoti* ← *revizija*.

- (8) *recenzuo-toj-as, -a* ← *rezenz-uo-ti* ↔ *recenz-ij-a / recenz-ent-as, -ė* ↔ *rezenz-uo-ti* ↔ *recenz-ij-a*, pvz.: *Diskusijos dėl darbo recenzijos nutarta atsižvelgti į recenzuotojų pastabas*⁴⁶ / *Kai į visus komisijos klausimus atsakyta, kviečiamas bakalauro darbo recenzentas, kuris viešai perskaito darbo recenziją* (DLKT)

DLKT neužfiksuotas iš veiksmožodžio išvestas hibridinis priesagos vedinys *recenzuotojas, -a*, jis randamas tik interneto vartosenoje⁴⁷. Koreliacinis vedinys *recenzentas, -ė* yra absoliutus laimėtojas, pavartotas 758 kartus.

Gana dažnai linkę konkuruoti darybiškai neskaidų pamatinį kamieną turintys hibridiniai ir koreliaciniai priesagų vediniai (9a–c), pvz., *automobilininkas, -ė / automobilistas, -ė*. Konkuruojančius koreliacinius priesagų vedinius siūloma priskirti tom pačioms darybos kategorijoms, t. y. vardažodinės ypatybės turėtojų pavadinimams (9a, 9c) ir asmenų pavadinimams pagal profesiją (9b), kurioms priklauso (9a–c) pavyzdžiuose pateikti hibridiniai priesagos *-ininkas, -ė* vediniai. Priešingai nei hibridiniai vediniai, kurie yra išvedami iš skirtingų pamatinių žodžių, konkuruojantys hibridiniai ir koreliaciniai vediniai, gali būti išvedami iš tų pačių pamatinių žodžių. Priesagas *-ininkas, -ė* ir *-istas, -ė* galima būtų laikyti itin konkurencingomis, nes jos aptinkamos hibridiniuose vediniuose, kurių pamatiniais žodžiais eina darybiškai neskaidūs daiktavardžiai, pvz.: *automobilis, fleita, propaganda*:

- (9a) *automobil-inink-as, -ė* ← *automobil-is / automobil-ist-as, -ė* ↔ *automobil-is*, pvz.: *Iš viso Vokietijos automobilininkų klubo bandytojai egzaminavo 39 skirtingas vasarines padangas, suskirstytas į tris grupes* (DLKT) / *Jis sakė, kad buvo automobilistų klube ir kad mažas berniukas smarkiai susižeidė <...>* (DLKT)
- (9b) *fleit-inink-as, -ė* ← *fleit-a / fleit-ist-as, -ė* ↔ *fleit-a*, pvz.: *Vaikystėje nuėjusi su mama į žymaus fleitininko Jameso Galway koncertą liko sužavėta <...>* (DLKT) / *<...> garsus fleitistas virtuozas J. Kvantzas savajame vadovėlyje tikino, kad kapelmeisteriu (dirigentu) būti kur kas sunkiau nei kompozitorium <...>* (DLKT)
- (9c) *propagand-inink-as, -ė* ← *propagand-a / propagand-ist-as, -ė* ↔ *propagand-a*, pvz.: *Pats muša, pats rėkia Sovietų propagandininkai įrodinėjo, kad SSSR niekad nesiėmė dezinformavimo prieš Vakarų demokratines šalis* (DLKT) / *LR įvaizdžio klausimas man labai dažnai primena kalbėseną, kurią vartodavo Sovietų Sąjungos propagandistai* (DLKT)

⁴⁶ <https://vte.weebly.com/tyrimo-eiga.html> (2022 03 18).

⁴⁷ Interneto vartosenoje (2022 06 01) *recenzuotojas, -a* pavartotas 72 kartus.

Kai konkuruoja tą patį darybiškai neskaidų pamatinį kamieną turintys hibridiniai ir koreliaciniai vediniai, didesnis vartosenos dažnis gali būti tiek hibridinių, plg. *automobilininkas*, -ė ×559 ir *automobilistas*, -ė ×44, *fleitininkas*, -ė ×168 ir *fleitistas*, -ė ×43, tiek koreliacinių vedinių, plg. *propagandistas*, -ė ×152 ir *propagandininkas*, -ė ×58.

Darybiškai neskaidų pamatinį kamieną turi kita konkuruojančių hibridinių ir koreliacinių vedinių pora, išsiskirianti kiek kitokia priesagų kombinacija, pvz., -*tojas*, -*a* / -*atorius*, -*ė*, -*ininkas*, -*ė* / -*arijus*, -*ė* / -*istas*, -*ė* / -*aras*, -*ė*. Vediniai, kurie remiasi veiksmažodžiu (10a), priklauso veikėjų ir veiksmažodinės ypatybės turėtojų pavadinimų darybos kategorijai, pvz., *uzurpuo-toj-as*, -*a* ← *uzurpuoti* / *uzurp-ator-ius*, -*ė* ← *uzurpuoti*⁴⁸, o vediniai, kurie remiasi daiktavardžiu, – asmenų pavadinimams pagal profesiją (10b), pvz., *archyv-arij-us*, -*ė* / *archyv-inink-as*, -*ė* / *archyv-ist-as*, -*ė* / *archyv-ar-as*, -*ė* ← *archyv-as*. Darybiškai neskaidaus veiksmažodžio *uzurpuoti* (10a) pamatiniame kamienne priesaga -*uoti* laikoma adaptacine, nes lietuvių kalboje nevartojamas atitinkamas skolintas daiktavardis (TŽŽ_e tik *uzurpatorius*, -*ė*, *uzurpacija*). Koreliaciniame vedinyje *archyv-arij-us*, -*ė* (10b) galima būtų išskirti daiktavardžio priesagą -*arijus*, -*ė*, kuri yra atėjusi kartu su skolintu žodžiu, per kitas kalbas (plg. lo. *archvarius*, r. *apxubapuyc*). Sinchroniškai priesagą -*arijus*, -*ė* galime išskirti⁴⁹ lyginant su lietuvių kalboje šią priesagą turinčiais skolintais daiktavardžiais, plg. *instrument-arij-us*, *glos-arij-us*, *scen-arij-us*.

(10a) *uzurpuo-toj-as*, -*a* ← *uzurpuoti* / *uzurp-ator-ius*, -*ė* ← *uzurpuoti*, pvz.: <...> *gauja **uzurpuotojų** priima protu nesuvokiamus įstatymus*⁵⁰ <...> (DLKT) / *Mano giliu įsitikinimu, vadovavo ir komandavo **uzurpatorių** nusikaltėlių grupė* (DLKT)

(10b) *archyv-inink-as*, -*ė* ← *archyv-as* / *archyv-arij-us*, -*ė* / *archyv-ist-as*, -*ė* / *archyv-ar-as*, -*ė* ← *archyv-as*, pvz.: *Tai tik keli skyreliai iš didžiulės garsaus mūsų kino*

---

⁴⁸ Koreliaciniame vedinyje *uzurpatorius*, -*ė* siūloma sinchroniškai įžvelgti darybos opoziciją su veiksmažodžiu *uzurpuoti*. Lietuvių kalboje tokių koreliacinių -*orius*, -*ė* vedinių, kuriuose galima būtų sinchroniškai įžvelgti darybos ryšį yra ne vienas, plg. *administratorius*, -*ė* ← *administruoti*, *moderatorius*, -*ė* ← *moderuoti*.

⁴⁹ Diachroniškai *archyvarijus*, -*ė* nėra laikytinas koreliaciniu vediniu, o paprastuoju žodžiu.

⁵⁰ <https://www.lrytas.lt/kultura/meno-pulsas/2013/03/08/news/i-lietuviu-kalba-is-versto-romano-autorius-m-siskinas-vagiu-piramide-rusija-stumia-i-viduramzius--5084985> (2022 03 18).

populiarintojo, kino **archyvarijaus** knygos „Minių mylimasis (nuo atrakciono iki nacionalinio kino meno)“ <...> (DLKT) / *Sunku įsivaizduoti geresnį archyvininką ar tikslios aparatūros meistrą nei šio Zodiako ženkle atstovas* (DLKT) / *Dėl to neteisinga kritika archyvo atžvilgiu užgauna ne tik archyvistų, bet ir čia dirbančių politinių kalinių bei tremtinių jausmu* (DLKT) / **Archyvarai** vertina dokumento struktūrinį integralumą balais nuo vieno iki dešimties (DLKT)

DLKT neužfiksuotas iš veiksmažodžio išvestas hibridinis priesagos vedinys *uzurpuotojas*, *-a*, randamas tik interneto vartosenoje. Vartosenos dažniu išsiskiria koreliacinis priesagos vedinys *uzurpatorius*, *-a* ×74. Iš visų koreliacinių vedinių DLKT *archyvaras*, *-ė* vartojamas dažniausiai. Jo vartosenos dažnis siekia 167 kartus, plg. su kitais koreliaciniais vediniais: *archyvistas*, *-ė* ×20, *archyvarijus*, *-ė* ×1. Hibridinis priesagos vedinys *archyvininkas*, *-ė* pavartotas 14 kartų. Remiantis Gausės principu galima teigti, kad būtent koreliaciniai vediniai užima ekologinę nišą ekosistemoje, iš kurios jų neprivers pasitraukti minėti hibridiniai ir retai vartojami kai kurie koreliaciniai vediniai.

Kitą grupę konkuruojančių hibridinių ir koreliacinių vedinių sudaro daiktavardžiai, kurių pamatiniai kamienai gali būti darybiškai skaidūs ir neskaidūs. Vediniai, kurie remiasi veiksmažodžiais, priklauso veikėjų ir veiksmažodinės ypatybės turėtojų pavadinimų darybos kategorijai (plg. DLKG₄, 104–105), o vediniai, kurie remiasi daiktavardžiais – vardažodinės ypatybės turėtojų pavadinimams (11a–b). Konkuruojančių vedinių darybiškai skaidžiuose veiksmažodžių pamatiniuose kamienuose priesaga *-uoti* atlieka darybinę funkciją (11a–b), nes kalboje recipientėje galima įžiūrėti derivacinę opoziciją su daiktavardžiais *reforma*, *stažas*:

(11a) *reformuo-toj-as*, *-a* ← *reform-uo-ti* ← *reform-a* / *reform-ator-ius*, *-ė* ↔ *reformuo-ti*⁵¹ ← *reform-a* / *reform-inink-as*, *-ė* ← *reform-a*, pvz.: <...> *laikui bėgant net radikalesnieji reformuotojai susikūrė savas tradicijas, prie kurių didžiai prisirišo* <...> (DLKT) *Daugeliui Kinijos reformatorių buvo pakirpti sparnai* (DLKT) / *Bent ligi šiolei buvo dar aiškiai pastebima senoji kova tarp neišnykusios komunistinės nomenklatūros ir Sąjūdžio išjudintų provakarietiškų reformininkų* (DLKT)

(11b) *stažuo-toj-as*, *a* ← *staž-uo-ti* ← *staž-as* / *staž-inink-as*, *-ė* ← *staž-as* / *staž-ist-as*, *-ė* ↔ *staž-as*, pvz.: *Paprastai kasmet būdavo atrenkami 1–9 stažuotojai iš*

⁵¹ Koreliaciname vedinyje *reformatorius*, *-ė* sinchroniškai siūloma išvelgti darybos opoziciją su veiksmažodžiu *reformuoti*. Lietuvių kalboje yra daugiau tokių pavyzdžių, plg. *administratorius*, *-ė* ↔ *administruoti*, *moderatorius*, *-ė* ↔ *moderuoti*.

Švedijos (DLKT) / Ji jau brandi dvidešimt vienerių mergina su poros metų darbo stažu įstojo į Universitetą (buvo toks „auklėjamas“ sovietinio aukštojo mokslo išradimas – pirmenybė „**stažininkams**“)⁵² / Todėl JAV teismuose ir advokatų firmose gausu praktikantų (**stažistų**) iš įvairiausių šalių⁵³.

Vartosenos dažniu išsiskiria iš veiksmažodžio padarytas koreliacinis priesagos vedinys *reformatorius*, -ė ×826, o hibridiniai priesagų vediniai vartojami daug rečiau (*reformuotojas*, -a ×120, *reformininkas*, -ė ×6). DLKT aptinkamas tik *stažuotojas*, -a, o *stažininkas*, -ė ir *stažistas*, -ė randami tik interneto vartosenoje. Pažymėtina, kad pastarieji du hibridiniai ir koreliaciniai priesagų vediniai dažniau aptinkami XX a. antros pusės lietuvių išėvijijos leidinyje *Aidai* (1944–1991). Remiantis Gausės principu, *stažuotojas*, -a nukonkuruoja pastaruosius du vedinius, kurie išnyksta iš vartosenos.

3.3. Hibridinių vedinių ir skolinių konkurencija

Konkuruoja darybiškai skaidžius pamatinius kamienus turintys hibridiniai priesagų vediniai bei skoliniai, funkcionuojantys kaip paprastieji žodžiai (12–13). Atkreiptinas dėmesys, kad hibridiniai vediniai *akrobat-inink-as*, -ė (12a) bei *atlet-inink-as*, -ė ir *atlet-iet-is*, -ė (12b) turi dezintegruotą kamieną, t. y. tokį kamieną, kuris morfemiškai yra trumpesnis už hipotetinio pamatinio žodžio kamieną (Urbutis 2009, 149). Hibridinių vedinių pamatiniame kamiene daiktavardžių priesaga *-ik-* yra praleista, plg. *akrobat-ik-ininkas*, -ė, *atlet-ik-ininkas*, -ė, *atlet-ik-iet-is*, -ė (apie kamieno dezintegracijos atvejus priesagos *-ininkas*, -ė vediniuose žr. Urbutis 2009, 239). Ši priesaga iš kalbų donorių į kalbą recipientę yra patekusi su visu skolintu žodžiu (plg. gr. *athlētikos*, ang. *acrobatics*, *athletics*, r. *акробатика*, *атлетика*). Kadangi konkuruojančių hibridinių vedinių pamatiniai žodžiai lietuvių kalboje turi bendrakamienius daiktavardžius ir yra integravęsi į kalbos derivacinę ir kaitybines sistemas, skolinta priesaga *-ik-* laikoma darybine:

(12a) *akrobat-inink-as*, -ė ← *akrobat-ik-a* ← *akrobat-as*, -ė / *akrobat-as*, -ė, pvz.: Po šių parodomųjų skridimų **akrobatininkų** trejetas skraidė Vilniuje, Raseiniuose, aktyviai remiamas žiūrovų (DLKT) / Dėl pasaulio taurės varžėsi 10 pajėgiausių planetos lakūnų **akrobatų** (DLKT)

⁵² http://www.lzs.lt/lt/naujienos/zurnalistu_kuryba/archive/p480/g.juodytes_klaipedos_akvareles_knyga_verta_vinco_kudirkos_premijos.html (2022 03 18).

⁵³ <http://www.cininas.lt/?p=153> (2022 03 18).

- (12b) *atlet-inink-as, -ė / atlet-iet-is, -ė ← atlet-ik-a ← atlet-as, -ė / atlet-as, -ė*⁵⁴, pvz.: *Atlikto tyrimo atveju atletininkai treniruotes lankė 2 – 3 metus ir pasirodė geriau už 3 mėn. pusiausvyros pratimus atlikusius tiriamuosius* (Juknaitė 2014, 49) / *Atletiečiai išvyko į tradicinį tarptautinį studentų turnyrą Olandijoje* (DLKT) / *Prieš ketverius metus Nagane (Japonija) rungtyniavo 2177 atletai, atstovavę 72 šalims* (DLKT)

Konkuruojant hibridiniams priesagų vediniams ir skoliniams, pastarieji nugali savo vartosenos dažniu, plg. *akrobatas, -ė ×28 / akrobatininkas, -ė ×2, atletas, -ė ×1250 / atletietis, -ė ×38 / atletininkas, -ė* (DLKT neužfiksuotas, tik interneto vartosenoje).

Kyla klausimas, iš kokio žodžio galėtų būti išvestas hibridinis vedinys *pirat-inink-as, -ė* (13), kuris interneto vartosenoje neturi reikšmės 'jūros plėšikas', o 'autorių teisių pažeidėjas'. *Pirat-inink-as, -ė* galėtų būti išvestas iš veiksmazodžio, nors tokie atvejai lietuvių kalboje gana reti (DLKG₄, 110). Kadangi pamatinis veiksmazodis *piratau-ti* kalboje recipientėje turi bendrakamienį daiktavardį *pirat-as, -ė*, priesaga *-auti* interpretuojama kaip darybinė:

- (13) *piratau-toj-as, -a / pirat-inink-as, -ė ← pirat-au-ti ← pirat-as, -ė / pirat-as, -ė*, pvz.: *Bendrą akciją prieš „piratautojus“ pradėjo Lietuvos autorių teisių gynimo asociacijos agentūra (LATGA-A) ir ekonominė policija* (DLKT) <...> *didelė dalis „piratininkų“ yra paaugliai bei žmonės, kurie susimokėt už softą ir filmus neturėtų iš ko*⁵⁵ <...> / <...> *tokiu tekstu į potencialų interneto piratą kreipiamasi el. laiške* <...> (DLKT)

Piratas, -ė reikšme 'autorių teisių pažeidėjas' DLKT pavartotas 25 kartus, *piratautojas, -a* – kartą, o *piratininkas, -ė* – nė karto. Paskutinis vedinys interneto vartosenoje pastebimas, nors ne taip dažnai kaip *piratautojas, -a*. Remiantis Gausės principu, galima teigti, kad skoliniai, funkcionuojantys kaip paprastieji žodžiai, išstumia koreliacinius ir hibridinius vedinius, tokiu būdu užsitikrindami sau ekologinę nišą ekosistemoje.

4. Konkurencijos nebuvimas

Konkurencijos gali ir nebūti, nes vartojami vienos priesagos, pavyzdžiui, *-ininkas, -ė* vediniai, išvesti iš darybiškai neskaidžių pamatinių daiktavardžių,

⁵⁴ Skaičiuojant daiktavardžio *atletas, -ė* vartosenos dažnį DLKT komandos pavadinimas „Atletas“ į skaičių neįėjo.

⁵⁵ <http://m.technologijos.lt/cat/373/article/straipsnis-10964/comments/1> (2022 04 01).

pvz.: *adidasininkas*, -ė (14a), *alimentininkas*, -ė (14b), *celibatininkas* (14c). Galimi potenciniai dariniai *adidasistas, -ė, *alimentistas, -ė, **celibatistas*⁵⁶ nėra užfiksuoti nei rašytiniuose šaltiniuose, nei interneto vartosenoje. Vediniai šiuo atveju yra išvesti iš vieno pamatinio žodžio ir priklauso vardažodinės ypatybės turėtojų darybos kategorijai:

(14a) *adidas-inink-as*, -ė ← *adid-as*, pvz.: Po mėnesio **adidasininkas** jau žinojo <...> (DLKT)

(14b) *aliment-inink-as*, -ė ← *aliment-ai*, pvz.: O kam bus nauda, jei teismai nemokius **alimentininkus** ims sodinti? (DLKT)

(14c) *celibat-inink-as* ← *celibat-as*, pvz.: Žmonės tampa vegetarais, **celibatininkais** <...> (DLKT)

5. Išvados

1. Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad konkuruoja: 1) hibridiniai priesagų vediniai (*debatuo-toj-as*, -a / *debat-inink-as*, -ė), 2) hibridiniai ir koreliaciniai priesagų vediniai (*legion-inink-as*, -ė / *legion-ier-ius*, -ė), 3) hibridiniai priesagų vediniai ir skoliniai (*akrobat-inink-as*, -ė / *akrobat-as*, -ė).
2. Konkuruojantys tos pačios priesagos hibridiniai vediniai yra išvedami iš skirtingų pamatinių žodžių ir priklauso tai pačiai darybos kategorijai (*autentišk-um-as* ← *autent-išk-as*, -a / *autenting-um-as* ← *autent-ing-as*, -a). Skirtingų priesagų hibridiniai vediniai yra išvedami iš skirtingų pamatinių žodžių ir priklauso skirtingoms darybos kategorijoms (*eksportuo-toj-as*, -a ← *eksport-uo-ti* / *eksport-inink-as*, -ė ← *eksport-as*). Konkuruojantys hibridiniai ir koreliaciniai priesagų vediniai gali būti išvesti iš tų pačių (*automobil-inink-as*, -ė ← *automobil-is* / *automobil-ist-as*, -ė ← *automobil-is*) arba skirtingų pamatinių žodžių (*stažuo-toj-as*, a ← *staž-uo-ti* / *staž-ist-as*, -ė ← *staž-as*).
3. Hibridiniai vediniai skiriasi darybos pakopomis – gali būti tiesiai išvesti iš skolinių, arba – per tarpinę veiksmažodžio (ar kito žodžio) pakopą. Koreliaciniai vediniai paprastai pasidaryti iš skolinių, tačiau kai kuriuo-

---

⁵⁶ Teoriškai *celibatistas galėtų būti potencialus skolinys, plg. ang. *celibatist* (žr. <https://en.wiktionary.org/wiki/celibatist>). Tačiau neatmetama galimybė, kad šis daiktavardis galėtų būti ir savarankiška vedyba su skolinta priesaga. Gali būti žiūrima kaip į koreliacinį vedinį, kurio pamatinis žodis yra *celibatas*.

se koreliaciniuose vediniuose siūloma išvengti tarpinę veiksmažodžio (ar kito žodžio) pakopą.

4. Konkuruojantys hibridiniai ir koreliaciniai vediniai gali turėti darybiškai skaidžius ir neskaidžius pamatinius kamienus. Darybiškai skaidžiuose pamatiniuose kamienuose indigenios (pvz., *-auti*, *-iškas*, *-a*) ir skolintos (pvz., *-yvus*, *-i*, *-ika*) priesagos laikomos darybinėmis, o neskaidžiuose – adaptacinėmis.
5. Konkurencinę kovą gali laimėti hibridiniai, koreliaciniai vediniai arba skoliniai. Konkurencija būna apylygė, kai varžosi skirtingų priesagų hibridiniai vediniai. Konkuruojant tos pačios priesagos hibridiniams vediniams, iš darybiškai neskaidžių pamatinių žodžių išvesti vediniai vartojami dažniau. Konkuruojant skirtingų priesagų hibridiniams vediniams, dažnesnis darinys paprastai turi priesagas *-ininkas*, *-ė* arba *-tojas*, *-a*. Konkuruojant hibridiniams priesagų vediniams su koreliaciniais vediniais ir skoliniais, didesniu vartosenos dažniu pasižymi pastarieji. Konkuruojančių hibridinių ir koreliacinių vedinių dažnesnę vartoseną gali lemti pamatinio žodžio vartosenos dažnis.

1 lentelė. Konkuruojančių hibridinių ir koreliacinių vedinių bei skolinių dažnis DLKT

	DLKT		DLKT
<i>chaotiškumas</i>	61	<i>chaotingumas</i>	5
<i>charakteriškumas</i>	1	<i>charakteringumas</i>	14
<i>depresiškumas</i>	214	<i>depresyvumas</i>	9
<i>brutališkumas</i>	1	<i>brutalumas</i>	196
<i>dispozityviškumas</i>	5	<i>dispozityvumas</i>	3
<i>legitimiškumas</i>	21	<i>legitimumas</i>	92
<i>defektiškumas</i>	1	<i>defektingumas</i>	2
<i>defektyvumas</i>	12	<i>defektumas</i>	1
<i>debatuotojas, -a</i>	119	<i>debatininkas, -ė</i>	5
<i>eksportuotojas, -a</i>	1167	<i>eksportininkas, -ė</i>	11
<i>europintojas, -a</i>	5	<i>europininkas, -ė</i>	15
<i>automobilininkas, -ė</i>	559	<i>automobilistas, -ė</i>	44
<i>fleitininkas, -ė</i>	168	<i>fleitistas, -ė</i>	43
<i>propagandininkas, -ė</i>	58	<i>propagandistas, -ė</i>	152
<i>recenzuotojas, -a</i>	-	<i>recenzentas, -ė</i>	758
<i>uzurpuotojas, -a</i>	-	<i>uzurpatorius, -ė</i>	74
<i>sabotuotojas, -a</i>	16	<i>sabotažininkas, -ė</i>	16

	DLKT		DLKT
<i>sabotažninkas, -ė</i>	4	<i>sabotažnykas, -ė</i>	-
<i>reformuotojas, -a</i>	120	<i>reformatorius, -ė</i>	826
<i>reformininkas, -ė</i>	6		
<i>stažuotojas, -a</i>	346	<i>stažininkas, -ė</i>	-
<i>stažistas, -ė</i>	-		
<i>archyvarijus, -ė</i>	1	<i>archyvininkas, -ė</i>	14
<i>archyvistas, -ė</i>	20	<i>archyvaras, -ė</i>	167
<i>bibliotekininkas, -ė</i>	1331	<i>bibliotekius, -ė</i>	1
<i>akrobatininkas, -ė</i>	2	<i>akrobatas, -ė</i>	289
<i>atletininkas, -ė</i>	-	<i>atletietis, -ė</i>	38
<i>atletas, -ė</i>	1250		
<i>piratautojas, -a</i>	1	<i>piratininkas, -ė</i>	-
<i>piratas, -ė</i>	25		

Padėka. Nuoširdžiai dėkoju savo moksliniam vadovui prof. habil. dr. Bonifacui Stundžiai bei anoniminiams recenzentams už pastabas ir vertingus patarimus, kurie padėjo pagerinti straipsnį. Suprantama, už pateiktą pavyzdžių analizę ir su ja susijusius galimus netikslumus esu atsakinga tik pati.

SUTRUMPINIMAI IR ŽENKLAI

ang. – angliškai

gr. – graikų

internet. – internetas

lo. – lotyniškai

pranc. – prancūzų

r. – rusų

← – darybos ryšys tarp hibridinio vedinio ir pamatinio žodžio

↔ – darybos ryšys tarp koreliacinio vedinio ir pamatinio žodžio

* – (1) neegzistuojantys kalbos reiškiniai; (2) siūlomas potencinis pamatinis žodis

/ – konkuravimas

ŠALTINIAI

DLKT – Dabartinės lietuvių kalbos tekstynas, Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2011, <http://tekstynas.vdu.lt/tekstynas/> (2022 08 25).

Juknaitė, Greta 2014, *Sportuojančių ir nesportuojančių trumparegių ir gerai matančių pusiausvyros ir psichomotorinės reakcijos rodiklių palyginimas*, Bakalauro darbas, Šiauliai: Šiaulių universitetas (<http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:2159693/dastreams/MAIN/content>).

LKŽ_e – Gertrūda Naktinienė (red.), *Lietuvių kalbos žodynas 1–20 (1941–2002)*, 2-asis elektroninis leidimas, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2013 (www.lkz.lt).

Miliūnaitė, Rita, Agnė Aleksaitė (red.), *Lietuvių kalbos naujažodžių duomenynas*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, <https://ekalba.lt/naujazodziai> (2022 05 10).

TŽŽ_e – Algimantas Kinderys (red.), Kompiuterinis tarptautinių žodžių žodynas „Interleksis“ CD, Vilnius: Alma littera, 2003.

Internetiniai informacijos šaltiniai naršyti paieškos sistema *Google* (2022-08-14).

LITERATŪRA

Aronoff, Mark 1976, *Word Formation in Generative Grammar*, Cambridge, MA: MIT Press.

Aronoff, Mark 2016, Competition and the lexicon, in Annibale Elia, Claudio Iacobini, Miriam Voghera (eds.), *Livelli di Analisi e fenomeni di interfaccia. Atti del XLVII congresso internazionale della società di linguistica Italiana*, Roma: Bulzoni Editore, 39–52.

Bauer, Laurie 2006, Competition in English word formation, in Ans van Kemenade, Bettelou Los (eds.), *The Handbook of the History of English*, Oxford: Blackwell, 177–197.

DLKG₄ – Vytautas Ambrazas (red.), *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika*, 4-tas leidimas, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2006.

Fernández-Alcaina, Cristina 2017, Availability and unavailability in English word formation, in Juan Santana-Lario, Salvador Valera (eds.), *Competing Patterns in English Affixation*, Bern: Peter Lang, 163–206.

Fernández-Alcaina, Cristina, Jan Čermák 2018, Derivational paradigms and competition in English: a diachronic study on competing causative verbs and their derivatives, *SKASE: Journal of Theoretical Linguistics* 15(3), 69–97.

Gause, Georgij Franzewitsch 1934, *The Struggle for Existence*, Baltimore: Williams and Wilkins.

Gries, Stefan Thomas 2001, A corpus-linguistic analysis of English *-ic* vs *-ical* adjectives, *ICAME Journal* 25, 65–108.

Gries, Stefan Thomas 2003, Testing the sub-test: A collocational-overlap analysis of English *-ic* and *-ical* adjectives, *International Journal of Corpus Linguistics* 8(1), 31–61.

Inčiuraitė–Noreikienė, Lina 2017, *Dabartinės lietuvių kalbos vardažodžių su (neo)klasikiniais elementais morfeminė sandara ir daryba*, Humanitarinių mokslų daktaro disertacija, Vilniaus universitetas.

Inčiuraitė–Noreikienė, Lina, Bonifacas Stundžia 2015, On word formation patterns of hybrid neoclassical nouns and adjectives in Lithuanian, in Artūras Judžentis, Stephan Kessler (eds.), *Contributions to Morphology and Syntax. Proceedings of the 4th Greifswald University Conference on Baltic Languages*, Berlin: Logos, 27–50.

Kaunisto, Mark 1999, Electric/electrical and classic/classical: Variation between the suffixes *-ic* and *-ical*, *English Studies* 80(4), 343–370.

Kaunisto, Mark 2001, Nobility in the history of adjectives ending in *-ic* and *-ical*, in Ruth M. Brend, Alan K. Melby, Arle R. Lommel (eds.), *LACUS Forum XXVII*, Fullerton: Linguistic Association of Canada and the United States, 35–45.

Kaunisto, Mark 2007, *Variation and Change in the Lexicon: A Corpus-Based Analysis of Adjectives in English Ending in -ic and -ical*, Amsterdam and New York, NY: Rodopi.

Kaunisto, Mark 2008, The rivalry between English adjectives ending in *-ive* and *-ory*, in Rod W. McConchie, Alpo Honkapohja, Jukka Tyrkkö (eds.), *Selected Proceedings of the 2008 Symposium on New Approaches in English Historical Lexis (HEL-LEX 2)*, Somerville, MA: Cascadilla Proceedings Project, 74–87.

Keinys, Stasys 2005, *Dabartinė lietuvių kalbos terminologija*, Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla.

Kniūkšta, Pranas 1976, *Priesagos -inis būdvardžiai*, Vilnius: Mokslas.

Lieber, Rochelle 2004, *Morphology and Lexical Semantics*, Cambridge: Cambridge University Press.

LKG 1 – Kazys Ulvydas (red.), *Lietuvių kalbos gramatika 1: Fonetika ir morfologija (daiktavardis, būdvardis, skaitvardis, įvardis)*, Vilnius: Mintis, 1965.

Marchand Hans 1969, *The Categories and Types of Present-day English Word Formation: a Synchronic-Diachronic Approach*, 2nd edition, München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung.

Pakerys, Jurgis 2013, Naujųjų mokinių duomenų bazės veiksmažodžių morfologija, *Taikomoji kalbotyra* 3, www.taikomojikalbotyra.lt (2022-05-15).

Pakerys, Jurgis 2016, Morphological adaptation of adjectival borrowings in Lithuanian, *Baltistica* (51)2, 239–269.

Rainer, Franz, 1988, Towards a theory of blocking: The case of Italian and German quality nouns, in Geert Booij, Jaap van Marle (eds.), *Yearbook of Morphology 1988*, Dordrecht: Foris, 155–185.

Rainer, Franz, Francesco Gardani, Wolfgang U. Dressler, Hans Christian Luschützky (eds.), *Competition in Inflection and Word-Formation*, Cham: Springer, 2019.

Santana-Lario, Juan, Salvador Valera (eds.) 2017, *Competing Patterns in English Affixation*, Bern: Lang.

Štekauer, Pavol 2017, Competition in natural languages, in Juan Santana-Lario, Salvador Valera (eds.), *Competing Patterns in English Affixation*, Bern: Lang 15–32.

Trask, Robert Lawrence, Robert McColl Millar, 2015. *Trask's Historical Linguistics*. London: Routledge.

Urbutis, Vincas 2009, *Žodžių darybos teorija*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.

Vaskelienė, Jolanta 1998, *Lietuvių kalbos darybiniai sinonimai (veiksmožodžių abstraktai)*, Humanitarinių mokslų daktaro disertacija, Vilniaus universitetas.

Vaskelienė, Jolanta 2022, Dėl bendrašaknių lietuvių kalbos daiktavardžių su priesagomis -(i)acija ir -imas, *Respectus Philologicus* 41(46), 94–106.

Vaskelienė, Jolanta, Ramunė Kučinskienė 2012, Dabartinės lietuvių kalbos būdvardžių darybiniai sinonimai, *Žmogus ir žodis* 14(1), 153–161.

Zehentner, Eva 2019, *Competition in Language Change: The Rise of the English Dative Alternation*, Berlin, Boston: De Gruyter.

Lina INČIURAITĖ-NOREIKIENĖ

Baltijos kalbų ir kultūrų institutas

Vilniaus universitetas

Universiteto g. 5

LT-01513 Vilnius, Lithuania

[lina.inciuraite@flf.vu.lt]